

DE MUIZENPOLDER DOOR MR. R. MEES.

Meer dan twee eeuwen lang is Rotterdam tuinstad geweest.

Tuinstad, niet in de zin van Port Sunlight, de Heijplaat, of het Eerste Rotterdamsch Tuindorp: geen verzameling van huizen met tuinen; Rotterdam-tuinstad was een kern van dicht opeengestapelde huizen met buiten de stadsvesten een reeks van tuinen.

Er waren ook wel enkele tuinen in de stad zelf. De huizen aan de Boompjes b.v. hadden tuinen, uitkomend aan de Scheepmakershaven; dat waren de oude scheepstimmerwerven. Maar de meeste tuinen lagen om de stad heen, langs Eendrachtslaan, langs Goudseweg, in Kralingen. In sommige tuinen stonden buitenhuizen, waar men 's zomers ging logeren; in andere waren alleen koepels, en van die koepel-tuinen was het dat Hildebrand ons wist te vertellen, hoe warm het was en hoe ver.

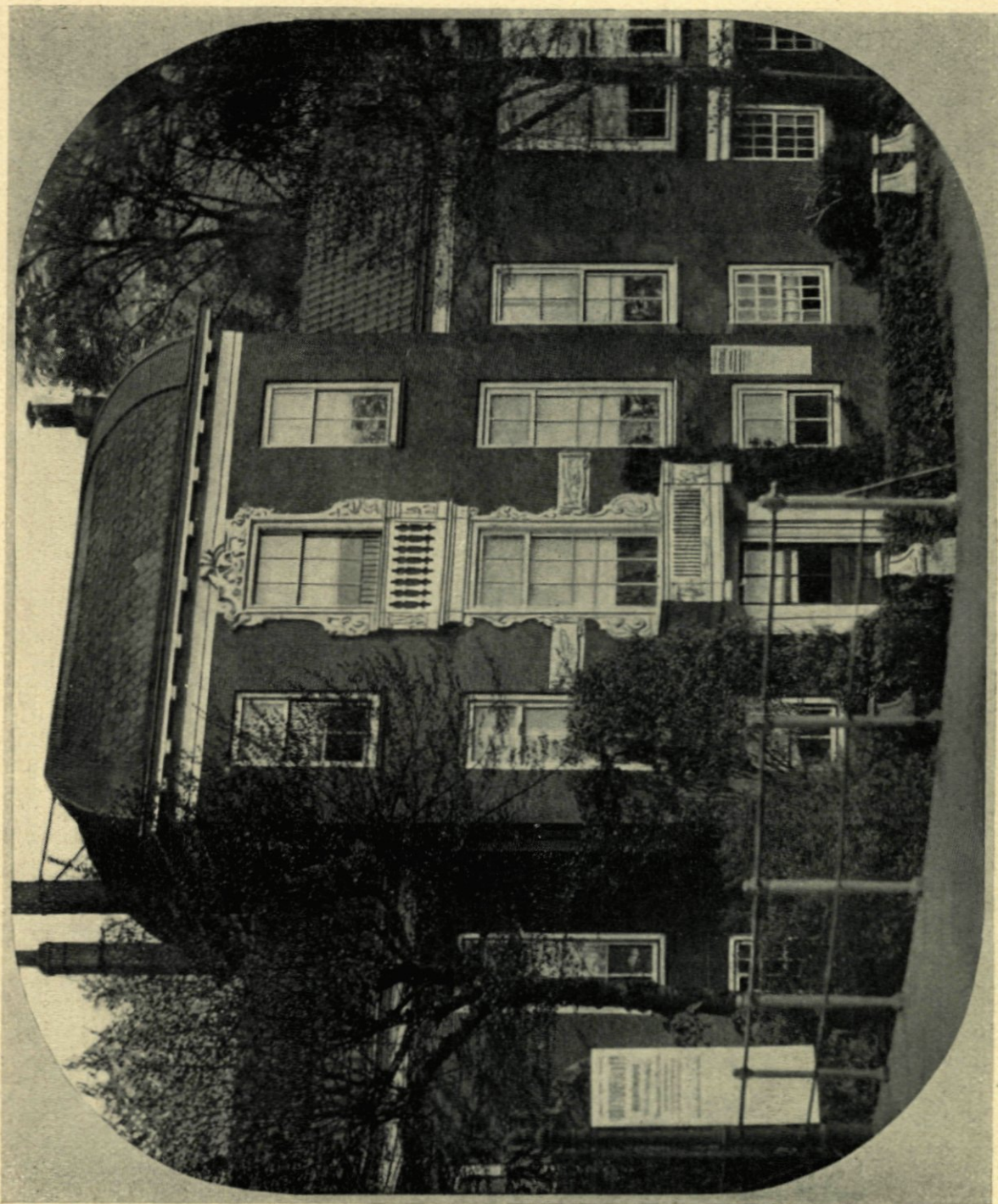
Het moet toen heerlijk geweest zijn in Rotterdam te wonen. Vooreerst die tuinen, dan de brede rivier, met het samenstel van open binnenhavens waar het rivierwater geregeld in en uit stroomde, over de rivier een uitzicht op het groene weiland, een levendig scheepvaartverkeer, maar zonder stoomfluiten en zonder rook —, als er toen een elektrische-treinverbinding tussen Rotterdam en den Haag geweest was, waren zeker niet de Rotterdammers in den Haag, maar de Hagenaars in Rotterdam komen wonen. Men moest natuurlijk over enkele dingen heenkomen; het drinkwater b.v. maakte elke vreemdeling ziek (een ingewandsziekte „de Rotterdammer” geheten) en dat de bewoners van onze stad er zelf het leven bij hielden is zeker het gevolg van het hoge peil, waarop in die dagen de mediese wetenschap hier stond: men behoeft de verhandeling van Dr. J. Ph. Elias over de geschiedenis der geneeskunde in Rotterdam maar in te zien, om zich van de bloei dier wetenschap te overtuigen. De studiezin der medici was ook opzichzelf een factor, die Rotterdam in aanzien stijgen deed, en de medici stonden ook weer niet alleen: in het Bataafsch Genootschap voor Proefondervindelijke Wijsbegeerte leeft heden ten dage die oude zin voor wetenschap nog voort.

Doch keren we terug tot de tuinen.

Ook in het uiterste zuid-westen van de stad lag een tuinenland, later bekend als de Muizenpolder, vroeger meer „out-spoken” t

PLATTEGROND VAN DEN MUIZENPOLDER IN 1865

HET HUIS „RUSTPLAETS" AAN HET NIEUWE WERKEVEN VOOR
DE AFBRAAK

Muizenverdriet geheten. Het is over dat land, dat ik nu wat vertellen wil.

De Muizenpolder heeft nog geen lange geschiedenis. Maar als men op oude kaarten van Rotterdam nagaat hoe het land, nu begrensd door Westzeedijk, Scheepstimmermanslaan, Westplein, Parklaan en Kievitslaan, er in vroeger tijden uitzag, dan ziet men wel dat de Muizenpolder al evenmin als de stad waartoe hij hoorde, zich aan de wet der evolutie heeft kunnen onttrekken. En er bestaat aanleiding juist nu die ontwikkeling eens na te gaan, omdat het jaar 1917 in de geschiedenis van de Muizenpolder belangrijk worden zal. Na het overlijden van mevrouw Van Heel is het grootste deel van de in de polder overgebleven tuingrond verkocht, en waarschijnlijk zal dit jaar begonnen worden met het omzetten van het oude buiten in een modern villapark.

Het eerste historische feit, voor 't Muizenverdriet, is het grote werk onder graaf Floris V, de aanleg van de hoge zeedijk van Gouda over Rotterdam naar Vlaardingen. Die dijk heeft paal en perk gesteld aan het noordwaarts opdringen van het water, dat de toenmalige zuidgrens van Rotterdam (Kipstraat en omgeving) telkens bedreigde, hij heeft Rotterdam een vaste grond gegeven, vanwaaruit later een groot deel van de stad in de rivier kon worden uitgebouwd, hij heeft ook het ontstaan mogelijk gemaakt van het stukje land dat later onze Muizenpolder worden zou.

Dat stukje land is enige eeuwen lang weiland geweest, buitengorzen, die tegen de vloed van het rivierwater niet of alleen door een lage zomerkade beschermd waren, die dientengevolge telkens onderliepen, maar ook gestadig door aanslibbing terrein op de rivier veroverden. Van geregelde bebouwing kon toen geen sprake zijn. Het land was blijkbaar voor het grootste deel eigendom van de stad en deze verhuurde het als weiland of ook voor andere doeleinden; zoo zegt b.v. een koopakte uit het jaar 1620, dat „een stuck lants, groot weesende een margen vijff hont vijff ende vijftich roeden lants streckende voor van den hoogen dijk tot achter in de Meruwe” door de Meesters van het arme weeshuys der Stadt Rotterdam, aan Jan Allertsz. Duyn verkocht werd, „vrij als buyerlandt”; er werd bijgevoegd „ende alsoo opt tselve landt staen twee traenuyskens die elck jaerlyck betaelen negen gulden van huyere, zoo zall den cooper zijn believen daer-

mede moegen doen om aen de huyerders te verhuyeren oft de huyerders haere traenhuysen te doen affbreecken, welcke materialen de huyerluyden is competerende ende toebehoorende”.

Zo ongeveer bleef de toestand tot het eind der 17de eeuw.

In de omgeving van het Muyzenverdriet was toen al veel veranderd. Het eerste Nieuwe Werk (Westerstraat en Houtlaan) was aangelegd; aan het einde van de Westerstraat had men het nieuwe veerhoofd, aan het Pontegat, vanwaar een veerpont naar de zuidelijke Maasoever voer; de Pontegatlaan (de latere Scheepstimmermanslaan) verbond dit veerhoofd rechtstreeks met de Hoge Zeedijk.

Het Muizenverdriet zelf was dan weiland, gedeeltelik ook al tuinland, door een zomerkade beschermd. Het strekte zich uit langs de Hoge Zeedijk, van de scheepstimmerwerven (tegenwoordige Zalmhaven) tot voorbij de Bonte Paal, de plaats die vroeger de grens vormde tussen Rotterdam en Schoonderloo, later die tussen Rotterdam en Delfshaven, en vanwaar nu de Kievitslaan afslaat naar het Zuiden. De zomerkade, voorzoover die op het gebied van Schoonderloo lag, was heel laag en werd slecht onderhouden. Nu deed het zich meermalen voor, dat het water over die Schoonderloose dijk in het Rotterdamse deel van 't Muyzenverdriet stroomde. Eindelijk werden de eigenaars van dat stukje Rotterdam die overstromingen moede en zij dienden met hun twee-en-twintigen met den oud-burgemeester Johan van Heel aan het hoofd in Februari 1702 een verzoek in bij de vroedschap van hun stad „dat de Uw Ed. Groot Achtb. goede geliefte mogte zijn, haer supplianten in desen de behulpzame hand te bieden, om dese menigvuldige overvloeyinge te beletten en voor te comen, door het doen opwerpen van een dijk off kade, die gemaect off gelegd zoude connen werden van de Maeskant aff over de landen de diaconie toebehorende tot aen den Hogen Zeedijck, aen de Bontepael”. De vroedschap heeft dit verzoek ingewilligd en bovendien besloten de kade langs de rivier tot een dijk te maken en daarmede was voor het eerst, maar ook voor goed, de Muizenpolder tot een land gemaakt, dat even veilig gelegen was als de landen achter de hoge zeedijk.

Er is nog wel heel wat gecorrespondeerd en onderhandeld door het stadsbestuur en de grondeigenaars voor men het eens was

over de kosten en het onderhoud van die nieuwe dijken en over de vergoeding, die de eigenaars verlangden voor hun verlies van terrein door het maken van de dijk en de sloot, maar dat alles is in het verband van deze vertelling voor het nageslacht niet van betekenis.

Zo was dan in 1702 de Muizenpolder ontstaan, en sedert die tijd is dit stukje grond door alle geslachten met zorg bejegend en in eere gehouden.

Het duurde niet lang na de indijking, of alle weiland maakte plaats voor tuinen en moesgrond, en er verrezen koepels en huizen, zelfs stallen en orangerieën. De naam van de polder zelf handhaafde zich in de mineurtoon, maar de namen der buitenplaatsen weerklonken in zuiver majeur; Schoonoord, Welgelegen, Rozenlust, Maaslust, Rustplaets, Lust en Rust, al deze namen geven aan wat men in de polder zocht en vond. Niet alleen voor de bewoners van de tuinen, voor die van de hele stad had dit plekje buiten een grote bekoring: langs de binnenkant van de Hoge Zeedijk lagen ook buitens, aan de zuidzijde van de Muizenpolder liep men vlak langs de Maas—, het lijkt geen wonder dat G. Bruining in zijn *Tableau topographique et statistique de Rotterdam*, in 1815, het volgende zegt over de tegenwoordige Parklaan en Kievitslaan: *L'allée longue deux côtés du Nieuwe Werk; contour de terre quarré, et rempli de maisons et jardins de plaisance; qui rivalisent en opulence et en beauté. La partie de l'allée qui côtoye le flanc occidental de ce petit paradis, rend à la grande digue de la Meuse . . . enz.*

Zo gaan dan de Franse omwenteling, onze inlijving bij Frankrijk, onze strijd met België, voorbij, zonder dat 't Muizenverdriet of de omgeving daarvan ook maar in enig opzicht blijk geeft de invloed der tijden te ondervinden, en als we het thans nog levend geslacht horen over zijn oudste herinneringen, dan wordt ons hetzelfde beeld gegeven als de boeken van 1750 doen.

De polder was één tuinland. Langs de Hoge Zeedijk en de Scheepstimmermanslaan, langs de Maas en langs de Kievitsweide, niet anders dan tuinen, bijna geheel omgeven door een sloot, en bebouwd met buitenhuizen, grotere en kleinere, maar alle van een landelijk karakter.

Op de helft van de 19de eeuw viel de kentering. De wereld-re-

volutie van de laatste helft dier eeuw zou zijn werk beginnen, en 't Muyzenverdriet, of het wilde of niet, zou moeten meegaan in de grote beweging des tijds die Rotterdam binnen zestig jaar zou maken tot een van de eerste zeehavens der wereld en tot een stad van bijna 500.000 inwoners.

De tijdgeest handelde niet aanstonds met takt en piëteit. Zijn eerste daad was de bestemming van een van de tuinen voor de bouw van een gasfabriek, en het heeft weinig gescheeld of op de plaats van het tegenwoordige Park was een abattoir gebouwd.

Door de snelle voortgang der metamorphose lopen de herinneringen van de oudsten onder ons, in verband met hun onderling verschil in leeftijd, nog vrij sterk uiteen. Ik heb enkelen dier oudsten gevraagd, mij eens wat uit die tijd te vertellen, en al lopen jongensherinneringen dikwijls meer over kleinigheden dan over hoofdzaken, zij geven toch aan het jongere geslacht een heel levendig beeld van de oude toestand.

Mijn jongste zegsman was de oud-wethouder Hudig, geboren in 1838. Weinigen die Rotterdam in zijn ontwikkeling zo nauwkeurig hebben gadegeslagen als hij. — O, hij herinnert zich heel goed dat de Maas langs de Muizenpolder liep, en dat een weiland daar de uiterwaard vormde. Zijn levendigste herinnering is wel dat daar op het grasveld in de hoek een dode ezel lag; dat dier werd niet verwijderd en mijn zegsman en zijn vriendjes gingen elke dag kijken hoe ver het ontbindingsproces al gevorderd was. Maar de heer Hudig heeft natuurlijk ook veel herinneringen van meer algemene aard. Hij heeft b.v. Schoonoord nog gekend als buiten van de heer Van Vollenhoven, voordat het in het bezit van mevrouw Van Heel kwam en hij herinnert zich dat de heer Vlierboom de buitenplaats aan de zeedijk bewoonde. Hij beschreef mij ook de ligging van de gasfabriek, van de „Imperial”, en zei daarbij dat hij zich niet herinnerde dat de gasfabriek daar niet stond. Dat laatste is, zoals blijken zal, tekenend voor zijn vergelijkenderwijs jeugdige leeftijd.

De oudere tijdgenoot van de heer Hudig, de heer E. P. de Monchy Junior, heeft bijzondere herinneringen aan de muziek bij Leygraaff, de oude stadsherberg, pleisterplaats voor de reizigers uit Brabant, Zeeland en Antwerpen, die langs de Dortse straatweg kwamen en met het ponteveer naar Rotterdam overstaken. De

muziek werd gemaakt door de blauwjassen, en het behoorde tot de amusements voor de Rotterdammers om op Zondagmiddag naar het Nieuwe Werk te wandelen en dan vóór Leygraaff op de straat aan tafeltjes naar de muziek van die blauwjassen te luisteren. — Maar de heer De Monchy had naast een ouderlik huis in de stad, een ouderlike tuin in de Eendrachtslaan in de wandeling de Stuivertjeslaan genoemd, (op de plaats waar hij nu zelf een huis heeft aan de Eendrachtsweg) en zijn tuinherinneringen zijn daardoor meer van die streek dan van het Nieuwe Werk.

De heer W. C. Flückiger, die nu al een kleine 70 jaren zijn krachten wijdt aan het brandverzekeringsbedrijf, en, evenals de heer Hudig, nog dagelijks zijn kantoorwerk doet, is altijd tuinliefhebber geweest. De eerste jaren van zijn huwelijk woonde hij in de Lijnbaanlaan, daarna, ter afwisseling, op het Beursplein, en nu heeft hij enige tijd geleden zijn 60-jarig huwelijk gevierd in het tuinenland van Kralingen. Deze heer Flückiger dan herinnert zich uit de tijd toen de heer De Monchy als jongen naar de blauwjassen luisterde, dat hij Zondags met zijn meisje het Nieuwe Werk omwandelde; hij weet nog dat dadelik voorbij de Bonte-paal de tenten en kramen van de Delfshavense kermis waren opgeslagen. Ook herinnert zich de heer Flückiger dat het etablissement voor de gasfabriek aan de westzijde van de Scheepstimmermanslaan werd gebouwd, ter uitbreiding en vervanging van de oude gasfabriek, in de Houtlaan gelegen. En uit nog vroeger tijden weet hij te vertellen hoe hij als kleine jongen op de glooiende oever van de Maas vóór de dijk van het Nieuwe Werk met zijn vrindjes ging „pootje baaien”.

Onze nestor is de heer S. J. R. de Monchy, oudste broeder van de heer E. P. de Monchy Jr. Deze, volwassen toen de heer Flückiger nog een kind was, ziet nog duidelijk voor zich dat de hele Muizenpolder tuinland was, ook het gedeelte, waarin de andere heren zich alleen de bouw of het bestaan van de gasfabriek herinneren. Ook hij heeft natuurlijk zijn herinneringen aan Leygraaff, de wandelingen om het Nieuwe Werk, de veerdienst op de overkant. In zijn jongenstijd — de tijd toen hij en zijn kornuiten fietsten op tweewielers zonder trappers (men denke aan de vliegende hollanders van tegenwoordig) — toen woonde de heer De Monchy ook in de stad, maar kort na de voltooiing van het Tweede Nieuwe Werk ging hij op de Veerkade wonen; hij heeft

zijn huis daar 50 jaar bewoond, en is toen — nu weer een aantal jaren geleden — verhuisd naar de Westersingel, waar hij thans eenzelfde uitzicht op de weiden geniet als destijds uit zijn ouderlijk huis aan de Eendrachtslaan.

Hetgeen volgde, nadat eenmaal de aanslag op het tuinenland begonnen was, wordt *histoire contemporaine*. Toch zullen velen die niet van jongs af in Rotterdam gewoond hebben, zich niet bewust zijn dat dit stadsgedeelte in zo korte tijd zo sterk veranderd is.

De ingelanden van de polder deden hun best om het terrein zoo lang mogelijk in den ouden toestand te houden: nog in 1865 slo-ten zij onderling een overeenkomst voor het vaststellen van de rooilijn van de zuidzijde van de polder, ten zuiden waarvan in het vervolg door niemand gebouwd zou mogen worden. Met de „schout” van de polder, de heer J. J. M. van Heel, ondertee-kenden dit contract de ingelanden J. F. Hoffmann, burgemeester, mr. R. A. Mees, J. van Heyningen, F. Browne, mevrouw wed. P. Overgaauw, mevrouw wed. H. Wilkens en mej. A. J. van Wesel.

De verandering begon niettemin en wel — begrijpelijkerwijze — aan de stadskant, in de Scheepstimmermanslaan. Daar kwam de gasfabriek, daar ontstond al spoedig een aangesloten bebouwing op de hoek van de Hoge Zeedijk. In de jaren tussen 1865 en 1880 werden enige huizen aan de zuidkant van de polder afge-broken en op de hoogte van de dijk weer opgebouwd; het 18de eeuwse Rustplaets, tegenwoordig de huizen van de heren Van der Pot en De Poorter en mevrouw Van den Arend, het oude buiten Ons Genoegen ¹⁾, nu het dubbele pand van de heer A. van Ho-boken en Dr. Van Rijckevorsel, daarnaast het huis waar thans de heer Hoyer woont en ten slotte het oude Maaslust, in zijn nieuwe gedaante bewoond door mr. W. A. Mees. De heer Van Omme-ren bouwde een nieuw Welgelegen, doch hier bleef de nieuwe bouw op dezelfde plaats, beneden de dijk. Het oude tegen Wel-gelegen aangebouwde Stroomzicht werd afgebroken en het ter-rein werd bij Schoonoord gevoegd.

De grote verandering kwam in 1890, toen de gasfabriek werd

1) Op een kaart van 1865 komt dit buiten voor onder de naam „Theebussen”.

afgebroken, Westplein en Westzeedijk een nieuwe bebouwing kregen en Koningin Emmaplein en Van Vollenhovenstraat werden aangelegd. Met de nieuwe bebouwing van het Westplein verdween het bekende Veerzicht, waarop men van Leygraaff uit het gezicht had en dat zich in zijn ligging onderscheidde door de vijverbreedte van de sloot en de lange brug, die daarover tot het buiten toegang gaf. Met de bouw van het Koningin Emmaplein verdween het grote buiten Lust en Rust, toebehorende aan mevrouw wed. Anthony.

Ook de omgeving van de Muizenpolder onderging grote veranderingen.

De aanleg van het Tweede Nieuwe Werk, een nieuwe uitbouw in de Maas, ontnam aan onze polder het uitzicht op de rivier. De Westerhaven, in 1852 gegraven, werd in 1902 gedempt, en met de bebouwing van dit terrein verviel ook het doorkijkje door de Zeemansstraat, dat vóór die tijd bestaan had. — Het land tussen de Heuvel en de Muizenpolder werd in 1851 bestemd voor de aanleg van een park, in 1875 werd de Heuvel, het buiten van de familie Nottebohm, door de Gemeente aangekocht, in 1897 verenigde men het nuttige met het aangename door de bagger uit de Maashaven op te werpen tot een „bult”, en zo ontstond de aanleg van een stadsplantsoen dat veel Rotterdammers de rivier doet genieten en dat op het ogenblik onze mooiste plantage is. — Schielands Hoge Zeedijk was van oudsher een van de wegen naar Delfshaven. Men ging over de dijk, of door de weiden langs de binnenweg. Maar een drukke verkeersweg was de dijk nooit geweest en de aanleg aan weerszijden, de buitens aan de noordkant, het Koningin Emmaplein aan de zuidkant, bewijzen ook dat men er geen druk verkeer verwachtte. De annexatie van Delfshaven heeft in dit opzicht ook geen verandering gebracht. Maar in de laatste jaren is die verandering wel ter dege gekomen. Het drukke wagenverkeer en de auto's van Stokvis geven een heel levendig beeld van het nieuwe Rotterdam dat bewesten het Nieuwe Werk is opgegroeid.

Een indruk van het verkeer geven ook de tramverbindingen. De lijn Beurs—Park over de Schiedamse dijk, in 1880 in exploitatie genomen, werd in 1882 weer opgebroken; er werd te weinig gebruik van gemaakt. Om het park een tramverbinding te laten houden werd van het Westplein af een arm gemaakt aan

de lijn Beurs—Willemssplein, die over de Binnenwegse brug en door de Witte de Withstraat liep; de ontvangsten van de Parklijn stonden sterk onder de invloed van het weer. De verbinding Centraalstation—Willemssplein kwam in 1887 tot stand. In 1892 werd op aandrang van bewoners van Delfshaven een 20 minuten-dienst ingesteld tussen Havenstraat en Scheepstimmermanslaan, en deze dienst is eerst in 1906 door lijn 7 van de elektrische tram vervangen.

De omgeving van de Muizenpolder werd hoe langer hoe meer „afgewerkt”. Er kwam goede bestrating, heldere verlichting, het plantsoen in de Parklaan, dat graag als speeltuin of recreatieveld gebruikt werd door kinderen, „opgeschoten jongens” en zelfs door volwassen bootwerkers, werd ten slotte ook in stijl gebracht: er is nu een keurig grasveld, door een niet minder keurig hek tegen inspringers beschermd, en behalve de Wilhelminalinde staat er nu ook een monument!

Al lijkt het nu dus wel of de Muizenpolder met zijn omgeving van thans, nauweliks te herkennen valt bij 't Muizenverdriet van vroeger, er is toch genoeg dat aan dat verleden herinnert.

Allereerst dan natuurlijk Schoonoord.

Volgens besluit van de vroedschap werd in 1706 dit terrein verkocht. Kooper was Mr. Johan van der Hoeven, hoofdofficier, heer van den Tempel, Berkel en Rodenrijs, optredend voor Johannes Mooymans. Deze Johannes Mooymans verkocht het land in 1722 aan Anthony de Vogel en blijkbaar heeft deze laatste op de tuingrond een huis gebouwd, want in 1729 werd aan Margaretha Vingerhoedt verkocht „een buytenplaats, heerenhuizinge, oranjerie enz. strekkende van de thee (of teen = voet) van den Hoogen Zeedijk tot achter op den Maasdijk toe”. Eerst in 1770 wordt het buiten verkocht onder een naam, en wel de naam Rust en Lust. Met het huis werden toen verkocht „alle de tuincirae-giën, mitsgaders al het watergevoegelte en ander vee”. In 1808 werd het landgoed onder dezelfde naam verkocht (ditmaal als Lust en Rust), met „koetshuis, coupel, vijvers, menagerie” enz. De toenmalige koper, A. C. Dalen, verkocht het later als de buitenplaats Schoonoord, en de naam Lust en Rust werd in 1816 overgenomen door het grote buiten aan de Hoge Zeedijk, dat die naam gehouden heeft tot het in 1890 ophield te bestaan. Schoon-

oord kwam in 1854 aan Hendrika van Hoboken, echtgenote van de heer J. J. M. Heel. De koopsom bedroeg toen f 60.000. Johannes Mooymans betaalde f 1400, in 1770 bedroeg de koopsom f 25000, in 1808 weder circa f 20000. Stroomzicht werd in 1871 bijgekocht voor f 20000 en de bezitting van de erven van mevrouw Van Heel bracht in 1916 in openbare verkooping f 640000 op.

Naast het huis van het landgoed Schoonoord is alleen dat van Rozenlust een overblijfsel uit de stichtingsperiode van het tuinland. Het was in het jaar 1726, dat Johannes Wilhelmius, bedienaar des goddelijken woords bij de Gereformeerde Kerk, aan Burgemeester en Regeerders van Rotterdam vroeg in zijn tuin aan de IJpen Maaslaan een tuinhuis te mogen zetten. De vergunning tot het bouwen van een „speelhuis” werd verleend en eveneens werd verlof gegeven een brug te leggen over de sloot zodat de tuin verbinding zou krijgen met de dijk langs de Maas. Het huis is blijkbaar alleen als zomerverblijf gebouwd, en het is eerst veel later ook voor winterverblijf geschikt gemaakt. Men moet wel aannemen dat men vroeger, vóór de verbouwing, in vochtige slaapkamers geen bezwaar zag, maar ik kan overigens verklaren dat die Ds. Wilhelmius aan alle opvolgende geslachten tot dat van heden ten dage toe, door de bouw van dit huis een groot genot verschaft heeft.

Nu zou het een dwaling zijn te meenen dat alleen in Schoonoord en Rozenlust het oude tuinland voortleeft. Al is ook het uiterlijk aanzien gemoderniseerd, binnen in de polder is het grootste deel bij het oude gebleven, en alle huizen aan de Parklaan hebben nog grote tuinen. Tussen die huizen door lopen nog altijd de twee lanen, de West-Maaslaan (de meest oostelijke van de Muizenpolder, maar de meest westelijke van Rotterdam) en de IJpenmaaslaan. De Westmaaslaan, in de wandeling Kippenlaan geheten, die nu van de grens tusschen Westplein en Parklaan naar de Roomse Kerk aan de Westzeedijk loopt, is daar geweest zolang de polder het zich herinneren kan. De IJpenmaaslaan, tegenwoordig zonder verbinding met de Parklaan, begint tussen Maaslust en Rozenlust en buigt nu achter de tuinen om naar de Westmaaslaan; vroeger liep deze laan eveneens rechtdoor naar de Hoge Zeedijk, maar reeds op de kaart van 1839 loopt hij in de tegenwoordige richting. Hij is nu gemeenschappelijk eigendom

van enkelen der omwonenden, en men heeft indertijd de onderlinge verhouding in dit bezit zeer nauwkeurig uitgerekend: schrijver dezes heeft daarin een aandeel van $\frac{244}{1327}$. En al heeft nu in de huizen van Westplein en Van Vollenhovenstraat de stadsproza wel weten door te dringen, ook daar geniet men nog van „ce petit paradis”, door het mooie uitzicht in dit land van groen en bomen. En de voor 't Muizenverdriet meest prozaïse nieuwigheid, het Westelik Handelsterrein, heeft aan het stadsgedeelte van de polder nog een biezondere charme gegeven door op de daken van zijn pakhuizen een grasland aan te leggen. En zo ziet men nu van uit de daarnaast liggende bovenhuizen, naar gelang van het jaargetijde, op de pakhuizen schapen weiden en landbouwers maaien of hooibergen maken. Menigeen heeft dit eerst met eigen ogen moeten zien alvorens hij het wilde geloven.

Neen, de poëzie is uit de polder niet verdwenen. Al wordt hij meer en meer door de stad omsloten, het blijft een oase van natuur. En men vindt er niet alleen de kastanje, de iep, de plataan en de linde, ook de beuk, de groene en de bruine, de eik, de den, de spar, de esdoorn, de berk, de lijsterbes, de meidoorn, de Canadese populier, vinden er hun plaats. Men kent er de gledicia, de catalpa, de povlovnia, de ailanthus. Er is een overvloed van vruchtboomen, peren, appels, ook moerbeiboomen, een overvloed van gouden regen, seringen, jasmijnen, en er groeien klimop, bignonia en blauwe regen, die al geslachten hebben bijgewoond. De stadsmus is de heersende vogelsoort maar alleenheersend niet: behalve de spreeuwen komen er geregeld de merels, de grote zanglijsters, de bosduiven, en ook een onge oefend oog ziet dikwijls meesjes, winterkoninkjes, vinken, tortelduiven, en de vertrouwende blik van het huiselijke roodborstje, ook van tijd tot tijd aan de slootkant de heldere kleuren van het ijsvogeltje; en hoeveel meer zal niet een geoefende vogelkenner zien. Vogelgenot ware een betere naam dan muizenverdriet.

Wie zal zeggen wat de toekomst van de Muizenpolder maken zal? Voor die profetie stuit men op te veel onbekenden.

Hoe wordt de natuurlijke groei van Rotterdam? Die kan op zichzelf reeds voor ons tuinenland beslissend zijn. In de Londense City past geen villapark.

Maar een tweede vraag is: Hoe zal het gemeentebestuur die

ontwikkeling leiden? Want dat met leiding veel te bereiken en veel te bederven is, weet ook Rotterdam bij eigen ondervinding. Van die heerlike woonstad van vroeger schreef Kortebrant in 1789 dat zij „door haar gunstige stand, geregelde aanleg, prachtige gebouwen en frissche luchtstreek, een zekeren voorrang (had) boven andere steden in ons vaderland, waardoor de Buitenlanders uitgelokt werden om een bestendig verblijf te nemen binnen hare muren”. Die reputatie is voorbij en Rotterdam is dan ook in de laatste helft der 19de eeuw zijn regeerders en burgerij onmiskenbaar over het hoofd gegroeid. Rotterdam-woonstad heeft daarom een nieuw ideaal moeten worden, en gelukkig is de nieuwe leus krachtig gesteld, het mag nu een „gevreugeld” ideaal heten. Niemand zal zeggen dat het al zijn verwezeliking nabij is. Daarvoor zijn we, als men op onze reputatie in den lande mag afgaan, met het eerste nodige voor een woonstad, n.l. genoeg woningen en goede woningen, nog te veel achterop. Maar het ideaal is gesteld en er is met krachtige hand richting gegeven. We behoeven niet meer te geloven aan de onmogelijkheid van goed plaveisel op de Rotterdamse bodem, een dode ezel zou men niet meer op straat laten liggen en in het Park zou men geen abattoir meer bouwen. En de „doorbraken”, de plannen voor nieuwe, grote gebouwen, zij werpen het licht op een betere toekomst. Mogen we nu verwachten dat ook het natuurgenoet als een onontbeerlik element van een woonstad beschouwd zal worden? Zeker is er ook nu nog in Rotterdam een groot tekort aan frissche lucht en bomen, maar dat ook in dit opzicht een andere toekomst daagt, blijkt allereerst en met overtuigende duidelijkheid uit het grote plan van het bos en park om de Kralingse plas. In 1890, toen de verhuring van een deel van het Park aan de officieren-societeit in de Raad ter sprake zou komen, bevatte de N. R. Ct. een artikel waarin deze zin voorkwam: „Wel konden de Rotterdammers niet verlangen dat de kunst hun schenken zou, wat de natuur aan de residentiestad gegeven had: een uitgestrekt en zeldzaam schoon bosch”. En ziet, nu zal dat tòch gebeuren, en het zal een weldaad zijn voor iedereen.

Mag men dus uit dat plan van millioenen afleiden dat het gemeentebestuur ook in andere stadsgedeelten de natuur beschermen zal, en stemt dat hoopvol voor de Muizenpolder en voor dat hele stadsgedeelte (wat wordt er van het land van Hoboken!)

het is evenzeer mogelijk dat juist het succes van het bosplan de woonbuurt naar het oosten trekt en het westen (het oude westen zogenaamd) door de kantoren veroverd wordt.

Mocht dan al, door de tand des tijds, door de geest des tijds, door de wil der bewoners, of door de leiding van het gemeentebestuur, de Muizenpolder ophouden tuinland te zijn, dan zullen de annalen, die getuigen van al wat het Muyzenverdriet te genieten gaf, voor het jongere Rotterdam als een relikwie bewaard blijven onder de veilige hoede van onze archivaris, maar voorlopig is het tuinenland nog heden en werkelijkheid en hopen we dat de polder een schoon oord blijven mag ook al is Schoonoord verdwenen.

OVERVLOED VAN TEGELS.

„Ten verzoeke van Jufr. Camby en Cornelis van der Marik hebben wij ondergeschreve rooymeesters deser Stadt aan de westsyde van de Baenstraat aen de Vest in het huys toekomende de voornoemde Jufr. Camby de tegelties, die tegen de noortsijmuer aenstonde, geinspekteert en gesien in het voorhuys 1 wit tegeltie hoog op de vloer, in de keuke in de tinnekas vol witte tegelties tot de bovenste plank buyte de tinnekas, de rest vol witte tegelties, aan wedersyde van den haert een enckeld kloomtie (kolom), na binnen aen de kloome 1 wit tegeltie en binne in den haert 8 bruyne tegelties breed behalve agter de plaet, in het kookhuys vol witte tegelties behalve binne int kasie, op de voor-kaemer 1 wit tegeltie hoog op de vloer, aen wedersyde van den haert een enckeldt ruyte, na binne an de ruyties 2 witte teegelties breed, 7 teegelties breed Jerusalemsveere¹⁾ in de mitte van den haert, op de agterkamer 1 wit tegeltie op de vloer. Actem Rotterdam den 28 Mey 1725”.

Uitspraak en inspectie van rooimeesters.

1) Een meermalen voorkomende tegelversiering, herinnerend aan de veeren of palmtakken, die de pelgrims uit het Heilige Land medebrachten; de gissing in Rotterdamsch Jaarboekje 1914, blz. 9, is onjuist.